

Sylwester Szafarz

W dniach od 8 do 14 listopada 2012 r., obradował w Pekinie XVIII Zjazd Komunistycznej Partii Chin, utworzonej w 1920–1921 r. i sprawującej tam władzę nieprzerwanie od momentu powstania ChRL, czyli od 1 października 1949 r. Nadrzędne hasła Zjazdu sformułowano następująco: „dzierżyć wysoko wielki sztandar socjalizmu o właściwościach chińskich, podążać za wskazaniem teorii Deng Xiaoping’a, ważnych myśli „trzech przedstawicielstw” oraz naukowego podejścia do rozwoju, wyzwolić umysły, realizować politykę reform i otwarcia na świat, gromadzić własne siły, przewyższać wszelkie trudności oraz zmierzać usilnie do zakończenia budowy umiarkowanego zamożnego społeczeństwa pod każdym względem”. (Nota bene: autorem tej teorii jest Przewodniczący Jiang Zemin. Teoria ta stwierdza, iż KPCh zawsze reprezentowała sobą trzy nadrzędne wartości: – zapewnienie krajowi zaawansowanego potencjału produkcyjnego; – rozwijanie przodującej kultury; – troskę o fundamentalne interesy przeważającej większości społeczeństwa).

Poprzedni – XVII Zjazd KPCh miał miejsce w dniach od 15 do 21 października 2007 r. Uchwalił on, m.in., koncepcję naukowego podejścia do rozwoju (zapisaną w statucie KPCh) oraz strategię harmonijnego społeczeństwa w Chinach i na świecie, zalecił zwiększenie troski o najbiedniejszych, wprowadzając nawet pewne elementy egalitaryzmu. Natomiast znaczenie XVIII Zjazdu KPCh należy rozpatrywać w całym kontekście istnienia i działalności tej partii, współczesnych realiów chińskich i globalnych oraz przyszłych możliwości i zadań.

Dyskusje przedzjazdowe w partii były bardzo ożywione i twórcze. Stosowano jak najbardziej demokratyczne procedury wyborcze – zgodnie z doświadczeniami i tradycjami chińskimi (konsultacje, uzgadnianie, poszukiwanie konsensusu i tzw. demokracja pionowa: przepływy postulatów z dołu do góry i decyzji – z góry na dół). Dla użytku zewnętrznego podano a priori, np., liczbę delegatów (2.270 – o 57 więcej niż na XVII Zjeździe) oraz termin inauguracji Zjazdu – na miesiąc przed jego rozpoczęciem.

Prowadzono jednocześnie tradycyjne „pertraktacje zakulisowe” w kierownictwie partii, dotyczące, m.in., konieczności rozliczenia spraw związanych z działalnością frakcji Bo Xilai’a, jego małżonki, Gu Kailai, skazanej na karę śmierci z zawieszeniem (w kontekście zabójstwa Neil’a Heywood’a, przedsiębiorcy brytyjskiego, przyjaciela rodziny, podejrzanego o szpiegostwo i o współpracę z brytyjską MI6)) oraz procesu szefa policji, Wang Lijun’a z Chongqing, wielkiego miasta w Chinach Środkowych, w którym Bo był prezydentem (merem). Nie jest tajemnicą, iż – w obronie Bo – około 700 uczonych i byłych działaczy partyjnych (z lewicy maoistowskiej) wystosowało petycję do władz. (Nota bene: Bo Xilai jest synem marszałka Bo Yibo – jednego z najbardziej wpływowych i najbliższych współpracowników Mao Zedong’a. Zaliczają się oni do tzw. grona „ośmiu nieśmiertelnych” KPCh). Bo Xilai został wykluczony z partii, pozbawiony swej funkcji w najwyższych władzach partyjnych i mandatu poselskiego, w wyniku czego utracił immunitet i może podlegać dochodzeniu prokuratorskiemu i procesowi sądowemu.

Czytelnikom należy się obiektywne i racjonalne wyjaśnienie, o co chodzi w aferze Bo, tym bardziej że sprawa jest nader poważna. Nie wolno jej ani lekceważyć ani przeceniać – lecz traktować realistycznie – jako normalne zjawisko polityczne. (W tradycji chińskiej, także partyjnej, mieści się bowiem konfrontacja między różnymi orientacjami ideologicznymi i programowymi; żeby wspomnieć, dla przykładu, o maoistowskiej kampanii – z II połowy lat 50–tych: „niech rozkwita 100 kwiatów, niech współzawodniczy 100 szkół”; o walce Mao i Deng Xiaoping’a z lewacką „bandą czworga”, kierowaną przez Jiang Ching; 1971–1976 r. itp.). Bo jako członek najwyższych władz partyjnych, minister gospodarki a następnie prezydent

(mer) miasta Chongqing, pracował niezwykle aktywnie i stawał się coraz bardziej popularny w partii i w kraju. Był „pupilkim” mediów chińskich i zagranicznych – szczególnie z uwagi na swe przekonania ideologiczne – programowe i na zdecydowane działania praktyczne. Jego postawa odbiegała dość jaskrawo od oficjalnej linii partyjnej. Nie ukrywał on swego niezadowolenia z wyników polityki reform. Postawę tę można określić jako lewicowo–maoistowską i populistyczną (z domieszką koncepcji socjaldemokratycznych).

Bo był prekursorem i promotorem tzw. „nowej lewicy chińskiej” oraz „modelu z Chongqing”. Model ten zakładał, m.in., prowadzenie robót publicznych na wielką skalę (walka z bezrobociem), budowanie tanich mieszkań dla najuboższych, ułatwianie ludności wiejskiej osiedlania się w miastach, kultywowanie tradycji maoistowskiej w kulturze i w sztuce oraz prowadzenie nieubłaganej walki z przestępczością i z korupcją (tzw. Dahei – mocne uderzenie). Swoistą ironią losu Bo jest jednak fakt, że – obecnie – on sam jest oskarżony również o korupcję. Przeciwno niemu wysunięto zarzuty wielkiego kalibru. Świadczy to najdobitniej o tym, iż konkurenci polityczni uznali, że Bo Xilai stanowił dla nich poważne zagrożenie – choć raczej nie pretendował do najwyższych stanowisk w partii i w państwie chińskim.

„Afera Bo” nie powinna jednak wyrzucić większego negatywnego wpływu na ewolucję pozjazdową KPCh i ChRL.

Obrady XVIII Zjazdu przebiegały w bardzo interesującym i trudnym okresie rozwoju Chin i całej naszej cywilizacji. Po pierwsze, uwidoczniły się dość istotne problemy w polityce wewnętrznej i w rozwoju społeczno–gospodarczym tego supermocarstwa oraz w sytuacji globalnej (wzrost napięcia międzynarodowego, spór chińsko – japoński i in.): – zmniejszenie bardzo wysokiego tempa wzrostu gospodarczego (z około 10 proc. do 7,4 proc. – w III kwartale 2012 r.), różnice rozwojowe między regionami, miastem i wsią; – trudności w dziedzinie społecznej (dysproporcje dochodowo – majątkowe, problemy demograficzne i in.); – negatywny wpływ kryzysu globalnego na rozwój społeczno–gospodarczy Chin (spadek PKB, eksportu, inwestycji itp.); – konieczność ciągłego i elastycznego dostosowywania programu i polityki partii do zmieniającej się sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej („reformowanie reform i otwarcia na świat”) itp. W wyniku Zjazdu – do władzy doszło tzw. „V pokolenie przywódców” chińskich, na czele z Xi Jinping’iem (Sekretarz Generalny KC KPCh, przyszły Prezydent ChRL, Przewodniczący Komisji Wojskowej KC KPCh). Dla przypomnienia – liderami poprzednich „pokoleń przywódców” byli: I-go – Mao Zedong; II-go – Deng Xiaoping; III-go Jiang Zemin i IV-go – Hu Jintao.

Jak wiadomo, centralny ośrodek władzy w partii usytuowany jest w 9–osobowym (do niedawna) Stałym Komitecie Biura Politycznego KC. Jednakże – aż 7–miu członków tegoż Komitetu musiało ustąpić, głównie z uwagi na przekroczenie limitu wieku. Co więcej, na Zjeździe postanowiono zmniejszyć liczbę członków Komitetu do 7, choć kandydatów było co najmniej 12. Oznacza to, de facto, generalną zmianę pokoleniową w najwyższym kierownictwie KPCh. W okresie postmaoistowskim nastąpiła też zasadnicza metodologiczna poprawa w zakresie przekazywania władzy oraz podejmowania decyzji. Bowiem, Przewodniczący Mao preferował raczej arbitralne „godzenie” powaśnionych frakcji, które – niejednokrotnie – sam tworzył i podburzał. Natomiast obecnie Stały Komitet i władze partyjne wszystkich szczebli stosują w praktyce zasadę zbiorowego (kolektywnego) kierownictwa, które podejmuje swe decyzje drogą konsultacji i konsensusu.

Po drugie, jeśli chodzi o zagraniczny kontekst Zjazdu, to na arenie międzynarodowej zaostrza się coraz bardziej kryzys globalny na wszystkich swoich płaszczyznach: finansowej, gospodarczej, społecznej, ideologicznej, politycznej i militarnej. W wyniku tego zwiększa się

bardzo poważnie napięcie w stosunkach międzynarodowych, także na Dalekim Wschodzie, np. między Chinami i Japonią, Koreą Północną i Południową i in. W wielu regionach świata, szczególnie w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie, toczono są krwawe wojny. Utrzymuje się niebezpieczeństwo izraelsko-amerykańskiego ataku na Iran. Wszystkie te okoliczności – sumarycznie, w połączeniu z dramatycznymi skutkami społeczno-gospodarczymi kryzysu oraz z brakiem efektywnych poczynań antykryzysowych, generują właśnie wzrost napięcia międzynarodowego, niespotykany od czasów „zimnej wojny”. W tej złożonej sytuacji globalnej, kierownictwo partyjno-państwowe w Chinach stara się wykazywać szczególną ostrożność, rozagę i elastyczność w swej polityce zagranicznej – aby nie dopuścić do najgorszego. Problemy te są – jakościowo – nowe, zaś – ilościowo – swymi rozmiarami wykraczają daleko poza wszystko, z czym KPCh miała dotychczas do czynienia. Żadna inna partia polityczna na świecie nie dźwiga na swych barkach tak wielkiego ciężaru odpowiedzialności (przed własnym społeczeństwem i przed całą ludzkością) – jak właśnie KPCh. Wynika to z faktu, iż KPCh jest partią rządzącą w państwie liczącym prawie 1,5 mld obywateli (w kraju i poza jego granicami) oraz ze stale rosnącej roli i znaczenia Chin na arenie międzynarodowej – wynikającego z ich coraz większego potencjału (gospodarczego, społecznego, naukowo-technicznego, kosmicznego, militarnego itp.); a także z efektywnej i coraz bardziej dynamicznej polityki „otwarcia na świat”. Sprostanie tym i wielu innym poważnym wyzwaniom współczesności i przyszłości było więc niezwykle trudnym i odpowiedzialnym zadaniem stojącym przed Zjazdem.

Oceniając, na gorąco, jego przebieg i wyniki, można stwierdzić z całą odpowiedzialnością, iż ta historyczna misja Zjazdu została zrealizowana w pełni i z dużym powodzeniem. Teraz jednak nadchodzi okres prawdy i próby – praktyczna realizacja uchwał zjazdowych dla dobra społeczeństwa oraz dla pokojowego i harmonijnego rozwoju całej ludzkości. Niezwykle interesująca będzie przeto analiza elementów ciągłości (kontynuacji) oraz nowości polityczno-ideologicznych i programowo-organizacyjnych w uchwałach zjazdowych, a – następnie – w praktycznej działalności pozjazdowej KPCh, państwa i społeczeństwa chińskiego.

I. RYS HISTORYCZNY

KPCh jest największą partią polityczną świata – około 83 mln członków (czyli 7 proc. ogółu ludności ChRL). Faktycznie – powstała ona dnia 1 sierpnia 1920 roku – na zebraniu (w Szanghaju) niewielkiej grupy założycielskiej (12 osób) z udziałem Mao Zedong’a. I Zjazd KPCh rozpoczął się 1 lipca 1921 r. To był doniosły ewenement, który wywarł przemożny wpływ na rozwój Chin i całego świata. Również znaczenie XVIII Zjazdu wykracza daleko poza granice ChRL. Jego miernikami i wyznacznikami są następujące najważniejsze kategorie: 1. wewnątrzpartyjne (potrzeba modernizacji i zreformowania partii, zmiany statutowe i programowe, konsekwencje usunięcia frakcji Bo Xilai’a i in.); 2. międzypartyjne (dążenie do umocnienia pozycji KPCh wśród innych partii lewicowych świata oraz wszelkich innych formacji polityczno-ideologicznych, z którymi KPCh utrzymuje coraz bardziej ożywione kontakty); 3. krajowe (utrzymanie odpowiedniego tempa wzrostu gospodarczego, harmonijnego rozwoju i pokoju społecznego, humanizacja polityki, walka z patologiami i z dysproporcjami (korupcja, przestępczość, nierówność i niesprawiedliwość społeczna itp.); oraz 4. globalne (budowanie nowego pokojowego i harmonijnego ładu światowego – w dążeniu do: wielobiegunowości, demokratyzacji stosunków międzynarodowych, równoprawności, zwalczania nędzy i poniżania

godności ludzkiej, ochrony środowiska naturalnego itd.).

W kontekście zjazdowym oraz z myślą o współczesności i o przyszłości KPCh oraz narodu i państwa chińskiego, nie od rzeczy będzie syntetyczne przypomnienie, nie tylko młodemu pokoleniu, najważniejszych elementów i wydarzeń z przebogatej i – niekiedy – burzliwej historii KPCh. Tzw. „Ruch 4 maja” (z 1919 r.) miał decydujące znaczenie dla przyszłego rozwoju wydarzeń. Jego promotorami i działaczami byli patriotyczni studenci, elementy drobnomieszczańskie i młody proletariąt, mający wielkie poczucie krzywdy wyrządzonej Chinom poprzez nierównoprawne i niesprawiedliwe traktaty narzucone im w wyniku I wojny światowej. Ruch ten przekształcił się następnie w ogólnonarodowy nurt protestu, w którym pojawiły się różne ideologie, łącznie z marksizmem, ku któremu oscylowali działacze przyszłej KPCh. W okresie poprzedzającym bezpośrednio powstanie tej partii, na obszarze całego kraju istniały liczne ugrupowania lewicowe, marksistowskie i komunistyczne, inspirowane, m.in., przez ww. „Ruch 4 maja”. Wkrótce po powstaniu KPCh, szeregi członkowskie tej partii szybko wzrastały, czerpiąc swą siłę z poparcia społecznego, szczególnie mas chłopskich, żyjących w nędzy i w poniżeniu. Z czasem, partia stała się główną siłą motoryczną i kierowniczą epokowych przemian dokonujących się w Chinach. Zaś Mao, nadal czczony i poważany w Chinach, urósł do rangi nie tylko jednego z największych przywódców chińskich lecz również światowych – w XX wieku. Wprawdzie Chińczycy powiadają, iż Mao „miał rację w 60 proc. a w 40 proc. jej nie miał”; ale to nie zmienia ich przeświadczenia, iż bez Mao nie byłoby KPCh i współczesnego coraz bardziej nowoczesnego Państwa Środka, odgrywającego wiodącą rolę na arenie globalnej.

W całym swym rozwoju historycznym – KPCh przeszła nieprawdopodobnie trudną i heroiczną drogę. Kto tego nie wie i nie rozumie, to lepiej niech nie wypowiada się na temat „komunistów chińskich” czy „komunizmu chińskiego”. A oto syntetyczny przegląd głównych kamieni milowych na tej drodze. Najpierw – zbrojna agresja i okrutna okupacja japońska w Chinach (1937–1945 r.) oraz zwycięskie przepędzenie okupantów miało przemożny (nie tylko mobilizujący – politycznie i społecznie) wpływ na przyszłe wydarzenia (bezwarunkowa kapitulacja Japonii – sierpień 1945 r. i in.). Straty ludzkie, cywilne i wojskowe, wynikłe z okupacji japońskiej, szacowane są na przeszło 35 mln ofiar zaś straty materialne w oceniane są na ponad 600 mld obecnych USD nie licząc już spustoszeń w zakresie dóbr kulturalnych.

Z kolei, wojna domowa w Chinach, w której KPCh i jej formacje zbrojne odegrały priorytetową rolę. W momencie kapitulacji Japonii, 75 proc. terytorium i 70 proc. ludności wyzwolonych Chin znajdowało się pod kontrolą nacjonalistycznego Kuomintangu (przywódca: Chang Kaishek), popieranego przez USA. Nad resztą kraju i ludności panowały siły KPCh. Wykorzystując swą ogromną przewagę militarną, Kuomintang chciał opanować całość terytorium i ludności oraz narzucił KPCh bratobójczą wojnę domową. Mimo początkowych ofiar i strat, Chińska Armia Ludowo–Wyzwoleńcza zachowała jednak swe siły i stan posiadania, głównie na terenach Mandżurii, wyzwolonej przez Armię Radziecką. Tymczasem na obszarach opanowanych przez nacjonalistów nasilał się chaos, nieład, niezadowolenie społeczne i wrzenie rewolucyjne. W tym kontekście, w czerwcu 1947 r., ChAL–W rozpoczęła wielką ofensywę (trwająca 2,5 roku) przeciwko ośmiomilionowej armii Kuomintangu i rozbiła ją. Kraj został wyzwolony – z wyjątkiem Tajwanu i archipelagu Penghu–Lietao. Chang Kaishek i jego ludzie uciekli na Tajwan.

Cały okres dotychczasowego rozwoju KPCh i ChRL można podzielić, w przybliżeniu, na dwie połowy, diametralnie odmienne pod względem merytorycznym i jakościowym. Pierwsza z nich (1949–1978) – to etap „prób i błędów”, swoiście heroiczny, niekiedy dramatyczny; jednak – najprawdopodobniej – etap, bez którego nie byłoby nowoczesnych Chin. Koszty „prób i błędów”

– w kategoriach ludzkich i materialnych były wysokie. Partia nie dysponowała wówczas gotowymi wzorcami systemowymi i modelowymi, z których mogłaby korzystać. Wprawdzie Mao wysłuchiwał rad Stalina, ale nigdy nie stosował ich w praktyce. Poszukiwał oryginalnych rozwiązań. Zarzucano mu „sinizację marksizmu”. Co by nie mówić, zaraz po 1949 r. rozpoczął się proces (trwający do dziś) wypracowywania i wdrażania systemu dostosowanego do specyfiki i tradycji chińskiej oraz stałego reformowania tego systemu – z wykorzystaniem najlepszych doświadczeń własnych i zagranicznych wszelkiej proweniencji. Efektywność tego procesu jest nadzwyczajna i nie ma odpowiednika w żadnym z krajów rozwiniętych czy rozwijających się. Model chiński sprawdza się nadszpodziewanie efektywnie nawet w warunkach głębokiego kryzysu globalnego.

II. EPOKA MAOIZMU

Zgodnie z polityką KPCh, państwo i społeczeństwo chińskie kroczy naprzód w rytmie kolejnych planów pięcioletnich. I-szy obejmował lata 1953–1957 (obecny – już XII-ty – opiewa na lata 2010–2015). W wyniku realizacji I-go planu w Chinach powstały nowe – strategicznie ważne – gałęzie gospodarki narodowej: przemysł ciężki, maszynowy, lotniczy, hutniczy, metalowy, samochodowy, wydobywczy, energetyczny i in. Już wówczas, średni przyrost PKB kształtował się w granicach 9 – 10 proc. rocznie. Przeprowadzono reformę rolną. 300 mln rolników (90 proc. ogółu ówczesnej ludności wiejskiej) otrzymało ok. 47 mln ha ziemi uprawnej. Notowano kilkakrotne i kilkunastokrotne przyrosty produkcji przemysłowej i rolnej. Nieco później wprowadzono sektor państwowy w gospodarce, monopol handlu zagranicznego i znacjonalizowano banki. Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych (parlament) uchwaliło I Konstytucję ChRL, we wrześniu 1954 roku. Eliminowano powszechny kiedyś analfabetyzm. Ale usuwanie pozostałości odwiecznej nędzy i zacofania nie było zadaniem łatwym i szybkim w realizacji. Jednak proces socjalistycznej przebudowy w Chinach rozpoczął się wówczas na dobre. KPCh, bazująca przez 22 lata na chłopstwie, uznała w końcu klasę robotniczą za siłę wiodącą w przemianach systemowych (II Plenum KC KPCh, marzec 1949 r.). Chińczycy marzyli wówczas o „trzech kręcących się kółkach”: rower, wentylator i zegarek. Teraz „trzy kręcące się kółka” są inne: mieszkanie, samochód i wyjazdy zagraniczne (studia, turystyka, praca, inwestycje itp.).

I połowa rozwoju KPCh i ChRL (maoistowska) upłynęła też pod znakiem wielkich kampanii politycznych i społecznych oraz ostrej walki o władzę w kierownictwie partii i państwa chińskiego. Krótco – o najważniejszych z nich: 1. polityka „trzech czerwonych sztandarów” („wielki skok”, maoistowska linia generalna i „komuny ludowe”). Została ona narzucona partii na II sesji VIII Zjazdu KPCh (maj 1958 r.) – pod hasłem: „trzy lata ciężkiej pracy, 10 tysięcy lat szczęścia”. Przyjęto nierealne wskaźniki rozwoju gospodarczego: 6,5-krotny wzrost produkcji przemysłowej i 2,5 raza – rolnej, w ciągu kilku lat, w czasie których Chiny miały „dojść do komunizmu” i stać się mocarstwem światowym. Z czasem miało się okazać jednak, iż był to woluntaryzm i awanturnictwo. Wtedy to właśnie, (swoisty symbol) wytapiano surówkę w prymitywnych dymarkach na wsi, wyrębiając masowo lasy, co spowodowało katastrofę ekologiczną. „Wielki skok” zakończył się klęską.

Produkcja nie wzrosła, lecz zmalała. Wartość PKB spadła o 26 proc. O 10 mln pracowników zmniejszyło się też zatrudnienie w przemyśle i w rolnictwie. Pojawił się kryzys i głód, w wyniku którego zmarło kilkadziesiąt milionów ludzi. Fiasko poniosły również nieefektywne „komuny ludowe” na wsi. Nasiliły się walki frakcyjne w partii; na fali niezadowolenia społecznego Mao

ustąpił ze stanowiska Przewodniczącego ChRL, które objął Liu Shaochi. Odstąpiono od polityki „trzech czerwonych sztandarów”; a na jej miejscu wdrożono „program uregulowania i uporządkowania gospodarki” (IX Plenum KC KPCh, styczeń 1961 r.).

Cztery lata później – kryzys został, w zasadzie, przewyciężony. Ale walka frakcyjna w kierownictwie nasilała się coraz bardziej. Grupa Liu zmierzała do pełnej realizacji linii i programu IX Plenum i do niedopuszczenia do recydywy woluntaryzmu; zaś grupa Mao opowiadała się zdecydowanie za nawrotem do „wielkiego skoku” i zmierzała do narzucenia maoizmu całej partii i państwu chińskiemu. W II połowie 1965 r. doszło do bezpośredniej konfrontacji i kryzysu w kierownictwie chińskim. Przewodniczący Mao postanowił pokonać oponentów i przejąć pełnię władzy metodą sławetnej „rewolucji kulturalnej”. Trwała ona 10 lat, aż do roku 1976. To był jeden wielki dramat.

Głównym celem Mao w owej „rewolucji” było: – narzucenie partii, społeczeństwu i państwu jego własnych koncepcji ideologiczno–politycznych w formie oficjalnej doktryny powszechnie obowiązującej; – sparaliżowanie działalności organów partyjnych i państwowych (nie kontrolowanych przez grupę Mao); – przekształcenie armii w główną siłę polityczną oraz odzyskanie pełni władzy (autokratycznej) dzięki niej; – realizowanie programu budowania „Wielkich Chin” – w dążeniu do panowania nad światem; – bezwzględne eliminowanie przeciwników politycznych. Mniejszościowa de facto grupa Mao narzuciła swe koncepcje „rewolucji kulturalnej” na XI Plenum KC KPCh (sierpień 1966 r.) – przy nieobecności prawie połowy członków KC. W czasie Plenum Mao napisał sławetne „tadzybao” („gazetkę wielkich hieroglifów”), która nakazywała „bombardowanie sztabów” – czyli likwidowanie tych instytucji i organów partyjnych i państwowych, które nie aprobowaly „rewolucji kulturalnej”. Przez pewien czas funkcjonowała w Pekinie „ściana demokracji”, na której każdy mógł przykleić swoją „gazetkę”.

Zadanie „bombardowania sztabów” realizowały głównie fanatyczne grupy „hunwejbínów” („czerwonogwardzistów”) i oddziały „caofánów” („buntowników rewolucji”) – popieranych przez wojsko. KPCh została sparaliżowana. Represjonowano prawie 5 mln jej członków i większość składu władz. Liczne rzesze intelektualistów i ludzi kultury, szczególnie o tzw. orientacji burżuazyjnej, zesłano na wieś – w celach „reedukacji”. Bardzo wielu nie powróciło stamtąd. Przeprowadzono powszechną czystkę. Mao nie zamierzał likwidować partii – ale chciał podporządkować ją sobie bez reszty. Zamiast komitetów partyjnych utworzono „komitety rewolucyjne” kontrolowane przez wojskowych. Kolejny symbol – to sławetna „czerwona książeczka”, zawierająca cytaty z dzieł wybranych Mao i służąca do masowej indoktrynacji w Chinach i na świecie. Przetłumaczono ją na wiele języków (także na polski) i wydano w 2,5 mld egzemplarzy (łącznie)! Liu Shaochi został pozbawiony swych stanowisk. Wszystko to spowodowało niewyobrażalny chaos w Chinach. Znowu pogorszyła się sytuacja gospodarczo–społeczna. Widmo wojny domowej stawało się coraz bardziej realne.

Jednocześnie kierownictwo KPCh dążyło do zdobycia dominującej pozycji w światowym ruchu robotniczym, rywalizując ostro z KPZR. W wielu krajach świata zakładano partie maoistowskie – w sumie było ich około 200. Niektóre istnieją do tej pory. Maoiści utworzyli i popierali tzw. Komunistyczną Partię Polski, na czele z Kazimierzem Mijalem, który rezydował w Tiranie (Albania). Nastąpił faktyczny i szkodliwy podział (rozłam) w światowym ruchu robotniczym na „partie promoskiewskie i propekińskie”, skrzętnie wykorzystywany przez partie centrowe i prawicowe w poczynaniach przeciwko siłom lewicowym. Niektóre partie i kraje opowiadały się mniej czy bardziej jednoznacznie po stronie chińskiej (np. Albania czy Rumunia).

Również polityka zagraniczna ówczesnych Chin Ludowych wykazywała silne zawirowania –

stosownie do perturbacji w ich polityce wewnętrznej. Były okresy, kiedy posunięcia Pekinu na arenie międzynarodowej stawały skrajnie niebezpieczne dla pokoju światowego. Skoncentrujmy się jedynie, po krótkce, na stosunkach ChRL – ZSRR i ChRL – USA. Miały one największy wpływ na inne państwa oraz na lewicę, centrum i prawicę na świecie. W obydwu tych przypadkach – ewolucja wydarzeń była analogiczna: od przyjaźni i współpracy, poprzez wrogość, agresywność i rywalizację – a następnie uspokojenie i normalizację – aż do obecnego bardzo efektywnego współdziałania a nawet „partnerstwa strategicznego”.

ZSRR uznał niezwłocznie ChRL i nawiązał z nią stosunki dyplomatyczne. Podpisany został Traktat o Przyjaźni i Współpracy. Rosja radziecka, zniszczona i wykrwawiona przez wojnę, udzielała, mimo to, wszechstronnej pomocy Nowym Chinom (nawet przy opracowaniu „Dzieł Wybranych” Przewodniczącego Mao pomagał zespół sinologów radzieckich pod kierunkiem akademika Judina). Oba państwa traktowały się jako najbliżsi sojusznicy. Mao złożył wizytę w Moskwie w roku 1950. Po śmierci Josipa Stalina (1953 r.), Mao Zedong uważał się za głównego przywódcę światowego. Pod koniec lat 50., rozbieżności radziecko–chińskie (także między najwyższymi przywódcami – Nikita Chruszczow, po stronie radzieckiej) nasilały się coraz bardziej i trwały aż do końca lat 80. – z ogromną szkodą dla obydwu stron i dla całego świata. W styczniu 1967 r. hunwejbini zajęli Ambasadę ZSRR w Pekinie i Konsulat Generalny ZSRR w Szanghaju oraz założyli tam swoje „sztaby” na kilka lat (placówki polskie zostały oszczędzone). W 1968 r., ZSRR skoncentrował swe wojska na granicy z Chinami. Wojna wisiała na włosku. Nad rzeką Ussuri, w rejonie wyspy Damanskij, doszło do starć zbrojnych – w marcu i w sierpniu 1969 r. Polała się krew.

Stosunki dwustronne pogorszyły się jeszcze bardziej, zwłaszcza, że – wcześniej, w 1961 r., na poligonie Lop Nor, ChRL dokonała pierwszej próby z bronią atomową, akcentując tym mocno swe aspiracje wielkomocarstwowe. Oliwy do ognia w konfrontacji chińsko–radzieckiej dołała agresja Chin przeciwko Wietnamowi, popieranemu przez ZSRR (1979 r.). Zwrot na lepsze dokonał się jednak wkrótce po śmierci Nikity Chruszczowa (1971 r.) a później – Mao Zedong’a (1976 r.). Następowало powolne łagodzenie polemik i napięć oraz powrót do względnej normalności. Nowy premier radziecki, Aleksiej Kosygin, złożył „tajną” wizytę w Pekinie jeszcze we wrześniu 1969 r. i przeprowadził konstruktywne rozmowy z premierem Chou Enlai’em. W ich wyniku, obie Strony rozpoczęły, np., negocjacje w sprawach granicznych (przedmiotem sporu było 1,5 mln km kw. terytorium, które car rosyjski odebrał cesarzowi chińskiemu na mocy tzw. „nierównoprawnych traktatów”). W wyniku negocjacji, dopiero w 1993 r., podpisany został Traktat o wytyczeniu granicy rosyjsko–chińskiej. Było to wydarzenie o przełomowym znaczeniu. W lipcu 2008 r. obie Strony zawarły dodatkowe porozumienie ws. wschodniego odcinka granicy. Rosja zwróciła Chinom wyspę Tabarowską i zachodnią połowę wyspy Ussuryjskiej. W ten sposób uregulowany został problem wytyczenia granicy między obydwojma mocarstwami, liczącej 4.300 km. Obecnie współpraca między nimi rozwija się wzorowo, także na forum wielostronnym (np. ONZ, WTO, BRICS, G–20, SOW, APEC i in.).

Z kolei, krzepnięcie KPCh oraz powstanie i rozwój ChRL pokrzyżowało kompletnie plany USA wobec Azji i państwa chińskiego. Waszyngton (szczególnie: Franklin D. Roosevelt i John F. Dulles) stawiał na zwycięstwo nacjonalistów Chang Kaishek’a i uznawał Tajwan, gdzie znaleźli oni schronienie. Do Taipei przeniosła się także ambasada USA ale konsulaty amerykańskie pozostały w ChRL. Zostały one zlikwidowane na początku lat pięćdziesiątych – na żądanie Pekinu. Przez 30 lat USA nie uznawały ChRL. W tym czasie, w podejściu Waszyngtonu do Pekinu dominowała nijakość: Chiny Ludowe – to ani sojusznik, ani wróg; raczej – rywal a nawet przeciwnik – jak w przypadku wojny koreańskiej i wietnamskiej czy napięć wokół Tajwanu.

Wyróżniamy cztery etapy w rozwoju stosunków amerykańsko–chińskich w analizowanym okresie: I. 1949–1960 r.: konfrontacja i sytuacje kryzysowe; II. 1961–1968 r.: izolowanie i powstrzymywanie Chin; III. 1969 –1979 r.: zbliżenie i normalizacja; IV. od roku 1980 do dnia dzisiejszego – w miarę efektywny i konstruktywny rozwój współpracy. W rozwoju stosunków chińsko–amerykańskich (niezbędnych całemu światu) uczestniczą nie tylko przywódcy państwowi lecz również partyjni – z obudwu Stron.

Prekursorem przełomu jakościowego w stosunkach chińsko–amerykańskich był Edgar Snow, znany dziennikarz amerykański – bardzo szanowany w Pekinie. Przebywał on w Chinach jeszcze w roku 1937 i rozmawiał z Mao. Napisał, m.in., książkę pt.: „Czerwona gwiazda nad Chinami” („Red Star Over China”). E. Snow powrócił jeszcze do Chin w roku 1960 i 1964. Mógł on odegrać znaczną rolę w normalizacji; ale oficjalny Waszyngton patrzył na niego niechętnym okiem (za rzekome „sympatie prokomunistyczne”). Kiedy E. Snow zachorował na raka, premier Chou Enlai wysłał najlepszych onkologów chińskich do szpitala w Genewie – dla ratowania jego życia.

Natomiast, zupełnie przez przypadek, przełomową rolę w normalizacji, odegrała tzw. „dyplomacja ping–pongowa”. Zaczęła się ona na mistrzostwach świata w tej dyscyplinie sportu w mieście Nagoya (Japonia). Dnia 6 kwietnia 1971 r., ping–pongista amerykański, Glenn Cowan, spóźnił się na autokar swej drużyny. Wtedy, ping–pongista chiński, Zhuang Zedong, zaprosił go do autokaru chińskiego, porozmawiał z nim po przyjacielsku, wręczył upominek i zawiózł do miejsca przeznaczenia. Sprawa stała się głośna. Została ona sprytnie wykorzystana przez kierownictwo chińskie, także przez Mao – jako pretekst do rozpoczęcia normalizacji stosunków chińsko–amerykańskich. Już 10 kwietnia 1971 r., zespół ping–pongistów z USA przybył na tournée w Chinach. Wprawdzie Amerykanie, pierwsi – od 1949 r.– oficjalni goście z USA w ChRL, przegrywali mecze ale wygrała sprawa normalizacji.

Poczynając od roku 1969 – USA łagodziły stopniowo restrykcyjną politykę wobec Chin.

Rozpoczęto poufne negocjacje na szczeblu ambasadorów, najpierw w Genewie a potem w Warszawie. Łącznie odbyło się 136 spotkań tego rodzaju. Ze strony chińskiej uczestniczył w nich słynny dyplomata, amb. Wang Pingnan, wielki przyjaciel Polski. Ale Pekin nadal wysyłał sławetne „poważne ostrzeżenia” wobec Waszyngtonu (łącznie około 700) i traktował USA jako „papierowego tygrysa”.

Rzeczywisty przełom i początek normalizacji nastąpił wreszcie po dojściu do władzy Prezydenta Richard’a Nixon’a (w 1969 r.). Henry Kissinger, jego doradca ds. bezpieczeństwa narodowego, odbył 2 „tajne” i owocne misje specjalne do Pekinu w 1971 r. W ich wyniku, Prezydent Richard Nixon przybył do Chin – z oficjalną wizytą państwową, w dniach 21–28 lutego 1972 r., na zaproszenie Premiera Chou Enlai’a. Przebywał w Pekinie i w Szanghaju. Przeprowadził rozmowy z Przewodniczącym Mao. Traktował on wówczas USA – jako swoistą przeciwwagę wobec ZSRR w chińskiej polityce zagranicznej. W trakcie wizyty podpisany został tzw. I komunikat szanghajski, przewidujący pełną normalizację i nawiązanie stosunków dyplomatycznych. USA uznały „jedne Chiny” i zerwały stosunki dyplomatyczne z Tajwanem (pozostawiono tam jedynie przedstawicielstwo handlowe). Najpierw ustanowiono misje łącznikowe, które działały w latach 1973 – 1975. Natomiast 1 marca 1979 r., ambasady obydwu krajów – w Waszyngtonie i w Pekinie, rozpoczęły oficjalnie swoją działalność. Droga do normalnej współpracy chińsko–amerykańskiej stała otworem. W następnych latach Chiny odwiedzili kolejni prezydenci USA: Gerald Ford (1975 r.) i Jimmy Carter (1977 r.) oraz całe tabuny oficjeli z obydwu stron. Normalizacja była wielkim sukcesem polityki Mao, KPCh i rządu ChRL oraz USA.

Tymczasem, akcentem końcowym „rewolucji kulturalnej” miał być (początkowo utajniony) IX Zjazd KPCh (kwiecień 1969 r.). – Zatwierdził on idee Mao – jako „wyższy etap rozwoju marksizmu–leninizmu”; zalegalizował program, metody i rezultaty „rewolucji kulturalnej”; – określił zasady budowania maoistowskiego modelu komunizmu w Chinach i wielkomocarstwowej polityki zagranicznej; – proklamował koncepcje „permanentnej rewolucji” i przygotowań do wojny, eksponując ponownie rolę armii w państwie chińskim. W społeczeństwie narastał sprzeciw wobec takich postanowień i wydarzeń. Nasiliły się walki frakcyjne w kierownictwie partyjno–politycznym. Powstały 3 ugrupowania: wojskowe (przywódca – marszałek Lin Biao, oficjalny następca Mao), pragmatyczne (premier Chou Enlai) i radykalne (Jiang Ching, małżonka Mao). Była ona przywódczynią grupy czołowych radykałów, tzw. „bandy czworga”. Wojskowi zostali dość szybko wyeliminowani z tej gry. Lin Biao salwował się ucieczką; ale jego samolot został zestrzelony nad Mongolią. Pozostałe 2 ugrupowania ostro rywalizowały między sobą, usiłując głównie uzyskać kontrolę nad siłami zbrojnymi, które nie chciały zrezygnować ze swej dominującej pozycji politycznej.

W tym kontekście, na pierwszym planie występuje już postać Deng Xiaoping’a – wym.: Den Siaopin’a (1904–1997 r.), ojca późniejszych reform i modernizacji w Chinach oraz polityki „otwarcia na świat”.

Deng był potomkiem rodziny bogatych rolników z Syczuanu. Studiował we Francji. Odbýwał podróże do USA. Poznał Zachód. Wszedł on do ścisłego kierownictwa w styczniu 1975 r. Deng był sekretarzem generalnym KPCh jeszcze w latach 1955–1966. Został on jednak zdegradowany w czasie „rewolucji kulturalnej” – za sprzeciwianie się jej ideologii i metodologii a następnie zrehabilitowany w kwietniu 1973 r., obejmując stanowisko wicepremiera (zastępował wówczas chorego premiera Chou Enlai’a). Frakcja radykalna nadal ostro zwalczała pragmatycznego Deng’a, piętnując go jako „rewizjonistę” odchodzącego od linii „rewolucji kulturalnej”. Ta nagonka okazała się skuteczna i Deng został ponownie usunięty ze swych stanowisk (1976 r.). Jak by tego było za mało, Chiny (Pekin i okolice) nawiedziło potężne trzęsienie ziemi (lipiec 1976 r.), powodując ponad milion ofiar w ludziach i wielkie straty materialne. Zaś 9 września 1976 r. zmarł Przewodniczący Mao. Rozpoczął się nowy etap w ewolucji KPCh i ChRL.

III. ROZWÓJ POSTMAOISTOWSKI

Po śmierci Mao, walki frakcyjne o władzę znów przybrały na sile. Aresztowano przywódców „bandy czworga” (łącznie z Jiang Ching). Frakcja ta została wyeliminowana (przy pomocy sił zbrojnych i sił bezpieczeństwa) z życia polityczno–społecznego. W dniu 7 października 1976 r., szefem partii został premier Hua Guofeng, polityk umiarkowany. Ponownie zrehabilitowano Deng Xiaoping’a, oddając mu wszystkie stanowiska. Nastąpił okres przejściowy w postmaoistowskim rozwoju KPCh i ChRL oraz przywracanie względnego ładu i normalności. Ostatecznie przekreślono awanturnictwo i woluntaryzm oraz metodologię w stylu „rewolucji kulturalnej” – nie rezygnując wszakże z maoizmu. Na plenum Komitetu Centralnego KPCh, w 1978 r., czołowe stanowiska w partii i w państwie chińskim objął Przewodniczący Deng Xiaoping (1904 r. – 1997 r.) – jako szef tzw. drugiego pokolenia przywódców.

II połowa rozwoju KPCh i ChRL – po roku 1949 – była więc poprzedzona (w I połowie) licznymi burzliwymi wydarzeniami i niezwykle procesami dziejowymi, niekiedy dramatycznymi, tragicznymi, kosztownymi i kontrowersyjnymi. Niemożliwe jest rozstrzygnięcie kwestii, czy były one rzeczywiście konieczne dla rozwoju KPCh i Nowych Chin oraz czy II połowa –

pragmatyzmu i dynamizmu – mogłaby nastąpić bez owych perturbacji i eksperymentów? Nie siląc się na rozstrzyganie tej fundamentalnej kwestii, należy ocenić to tak (po chińsku): bez I-szej, jakże trudnej połowy rozwoju nie byłoby II-giej i jej imponujących dokonań w polityce wewnętrznej i zagranicznej KPCh i ChRL. Partia i państwo chińskie przekonały się, co i jak nie należy robić, żeby dowiedzieć się – co i jak należy czynić, żeby było lepiej?!

Przewodniczący Deng proklamował politykę reform i „otwarcia na świat” (Gaige Kaifang). Została ona formalnie zatwierdzona na III Plenum KC KPCh (18–22 grudnia 1978 r.). Tak zaczęła się wielka i niezwykle efektywna transformacja chińska. Przelamano odwieczną samoizolację. W teorii i w praktyce oznaczało to odwrócenie o 180 stopni polityki Mao – „polegania na własnych siłach”. W istocie rzeczy, nie było innego wyjścia, gdyż nowy przywódca chiński zastał gospodarkę w stanie ruiny a społeczeństwo – w biedzie, w rozkojarzeniu i w dezorientacji. Deng wprowadził „cztery modernizacje”: w rolnictwie, w przemyśle, w nauce i technice oraz w siłach zbrojnych – w dążeniu do utworzenia „socjalistycznej gospodarki rynkowej” w Chinach – swoistego połączenia wolnego rynku z interwencjonizmem państwowym. Model ten, zwany też chińską „trzecią drogą”, znakomicie zdaje egzamin w praktyce. Potwierdziły to także najnowsze doświadczenia kryzysowe. W świetle tego, mówienie o „komuniźmie” w Chinach, którego tam nigdy nie było, nie ma i nie będzie jest zabiegiem nonsensownym, czysto propagandowym i socjotechnicznym, wykorzystywanym w poczynaniach antychińskich.

Deng postawił na modernizację gospodarki oraz na racjonalne doskonalenie (łagodzenie) i rozwój stosunków z zagranicą. Do historii przeszły jego sławetne powiedzenia, szczególnie dwa, dość filozoficzne i pragmatyczne zarazem: „bogacić się jest rzeczą dobrą” i „nie ważne, czy kot jest bury, czy biały – byle łapał myszy...”. Jednym z pierwszych posunięć nowego kierownictwa chińskiego było ograniczenie inwestycji w przemyśle ciężkim i podwyższenie cen zakupu płodów rolnych nabywanych od chłopów. Pozwolono im sprzedawać (prywatnie) swe nadwyżki na wolnym rynku. W krótkim czasie powstał ogromny, dobrze zaopatrzony, rynek żywnościowy, w głodujących kiedyś Chinach. Określono 3 następujące długofalowe cele strategiczne Chin (na 70 lat): – podwojenie wartości PKB (z roku 1980) i zapewnienie wszystkim Chińczykom wystarczającej ilości pożywienia i odzieży.

Cel ten został osiągnięty ekspresowo już pod koniec lat 80-tych; – czterokrotne zwiększenie wartości PKB (z 1980 r.) – do końca XX wieku. Zamiar ten zrealizowano w 1995 r.; – zwiększenie (do 2050 r.) wartości PKB per capita – do poziomu krajów średniorozwiniętych i zapewnienie optymalnego dobrobytu wszystkim obywatelom ChRL.

W roku 2011, wartość PKB ChRL wyniosła 11,3 bln USD (2-gie miejsce w świecie); zaś wartość PKB per capita – 8,4 tys. USD (90-te miejsce w świecie). Według zgodnych prognoz chińskich i zagranicznych, ChRL zajmie I-sze miejsce w świecie, pod względem wartości absolutnej PKB, już w roku 2020!

W ślad za tym, w II połowie rozwoju ChRL, zrealizowano kilkadziesiąt przedsięwzięć i reform w skali makro, które zwiększyły radykalnie efektywność gospodarowania, wolumen współpracy z zagranicą i znacznie polepszyły sytuację społeczeństwa, wyzwalając niebywałą energię, przedsiębiorczość i pracowitość Chińczyków. A oto najważniejsze z tych reform: – utworzenie specjalnych stref ekonomicznych (1979 r.); – wprowadzenie systemu odpowiedzialności rolników i ich wynagradzania – w zależności od wyników (1982 r.); – zreformowanie gospodarki: „socjalistyczna gospodarka towarowa oparta na własności prywatnej”; rozwój intensywny a nie ekstensywny (1984 r.); – unowocześnienie zarządzania nauką i techniką.

Deng: „nauka i technika – to najważniejsze środki produkcji” (1988 r.); – wprowadzenie

kompleksowego modelu „socjalistycznej gospodarki rynkowej” w Chinach (1992 r.); – zreformowanie systemu finansowego i podatkowego, utworzenie banku centralnego i państwowych banków komercyjnych oraz zapewnienie skutecznej kontroli sektora bankowo–finansowego (1993 r.); – zmodernizowanie systemu handlu zagranicznego, dostosowanie go do norm międzynarodowych i wprowadzenie agencji hz (1994 r.); – zreformowanie mieszkalnictwa i utworzenie rynku mieszkaniowego (1994 r.); – wprowadzenie poprawek do Konstytucji: „sektory niepubliczne (niepaństwowe) stanowią ważny element socjalistycznej gospodarki rynkowej” (1999 r.); – przystąpienie ChRL do ŚOH (WTO), na jej sesji w Doha, w Katarze (2001 r.); – kolejna poprawka do Konstytucji: „prawowita własność prywatna nie może zostać naruszona...”; i – ponadto – „państwo szanuje i chroni prawa człowieka” (2004 r.); – określenie celu budowy „harmonijnego społeczeństwa socjalistycznego”, w którym dobro człowieka jest na I miejscu (chiński odpowiednik: zrównoważonego rozwoju) – 2006 r.; – kolejna poprawka do Konstytucji: potrzeba naukowego podejścia do rozwoju (2007 r.).

Ponadto, realizuje się wiele przedsięwzięć na wielką skalę dotyczących, w szczególności: – rozwoju zacofanych obszarów zachodnich i północno–zachodnich; – modernizacji i socjalistycznej przebudowy wsi i rolnictwa; – eliminowania dysproporcji w rozwoju (np. między Wschodem i Zachodem Chin, miastem i wsią i in.), nierówności w dochodach itp.

Partia miała wówczas (i ma dziś) świadomość, iż dynamiczny rozwój gospodarczy powoduje pewne efekty uboczne, szczególnie nierówności w społeczeństwie; trochę na zasadzie, iż biedni stawali się coraz biedniejsi, a bogaci – coraz bogatsi. Szerzyły się zjawiska patologiczne, szczególnie korupcja, która nadal jest plagą w rozwoju Chin, z tym wszakże, iż władze prowadzą bezlitosną walkę z nią. Nierówności i patologie rodziły niezadowolenie społeczne. W czasie wizyty Michaiła Gorbaczowa, w Pekinie zaczęły się demonstracje studenckie. Ich finał rozegrał się na Placu Tien An Men, dnia 4 czerwca 1989 r. Do opanowania demonstracji, władze użyły wojska i czołgów. Było wielu rannych i setki zabitych (wedle źródeł zachodnich). Władze wyciągnęły dalekosieźne wnioski z tych tragicznych doświadczeń – przywiązując wielkie znaczenie do usuwania dysproporcji i nierówności w rozwoju społeczno–gospodarczym. Główną troską starzejącego się Deng’a było zapewnienie kontynuacji jego reform i rozwoju – po odejściu z polityki i po śmierci. W tym celu wykorzystał on oryginalny instrument, który przeszedł do historii pod nazwą „podróży inspekcyjnej na Południe” (wiosną 1992 r.). Przewodniczący odwiedził wówczas Guangzhou (Kanton), Shenzhen (wizytówkę nowoczesnych Chin), Zhuhai i Szanghaj, gdzie patronował powstawaniu bardzo nowoczesnej dzielnicy Pudong, bijącej wszelkie rekordy przyrostu PKB (średnio – 20 proc. rocznie). Wszędzie przekonywał i zachęcał (z powodzeniem) do kontynuowania reform i modernizowania Chin. Początkowo – ta podróż została zignorowana przez oficjalny Pekin ale później stała się znana w Chinach i w całym świecie – jako przykład wielkiej determinacji reformatorskiej Przewodniczącego Deng’a.

W końcu lat 80–tych przekazywał on kolejno najwyższe stanowiska, jakie piastował: sekretarza generalnego KPCh, premiera i prezydenta; pozostał jedynie przewodniczącym Centralnej Komisji Wojskowej KC i zachował tytuł „najwyższego przywódcy”. Powiadano, iż steruje nawą państwową z „tylnego siedzenia”. Umarł w dniu 19 lutego 1997 r., w wieku 92 lat. Jego dzieło kontynuowali następcy: Jiang Zemin (III pokolenie przywódców) i Hu Jintao (IV pokolenie przywódców). 1 lipca 1997 r. Hong Kong, a 20 grudnia 1999 r. – Macao powróciły do macierzy, jako Specjalne Regiony Administracyjne, zarządzane i rozwijające się zgodnie z zasadą: „jeden kraj, dwa systemy” – tzn.: system kapitalistyczny i styl życia zostanie tam zachowany przez 50

lat. Jednak procesy integracyjne tych jednostek administracyjnych z macierzą postępują szybko naprzód pod każdym względem, szczególnie gospodarczym i społecznym.

Zamiast ostrej walki frakcyjnej – jak w czasach maoistowskich, przekazywanie władzy na najwyższych szczeblach partyjnych, państwowych i wojskowych dokonuje się obecnie gładko, spokojnie i elegancko. Poprzedni przywódca, Jiang Zemin, jest nadal szanowany i zapraszany na najważniejsze uroczystości partyjne (także na XVIII Zjazd) i państwowe. Każdy z przywódców wniósł swój oryginalny wkład do skarbnicy teorii i praktyki w rozwoju Nowych Chin. Jiang – teorię „trzech przedstawicielstw”; a Hu – koncepcje harmonijnego rozwoju i naukowego podejścia do rozwoju. Jiang był sekretarzem generalnym KPCh w latach 1989–2002; prezydentem, w latach 1993–2003; i przewodniczącym Centralnej Komisji Wojskowej KC – w latach 1989–2004. Zaś Hu Jintao obejmował ww. najwyższe stanowiska (kolejno) w latach: 2002, 2003 i 2004 oraz zajmował je aż do XVIII Zjazdu KPCh.

Reformy Deng’a są stale reformowane i doskonalone – także w sferze politycznej i społecznej. Do partii mogą już wstępować prywatni przedsiębiorcy a nawet milionerzy. Efektywność reform i tempo rozwoju nie ma precedensu w całej historii gospodarczej świata. W II połowie rozwoju Chin Ludowych – średni przyrost PKB kształtował się w granicach 10 proc. rocznie lub więcej. Nawet w kryzysowym roku 2009 osiągnął on ok. 9 proc.. Jak wspomniano, gospodarka chińska zajmuje już 2 miejsce w świecie (absolutna wartość PKB); a pod względem rocznej (2008 r.) wartości obrotów handlu zagranicznego (2,6 bln USD) – też 2–gie. UE jest pierwszym partnerem handlowym (także strategicznym i politycznym) ChRL. Wartość obrotów wzajemnych wynosi prawie 500 mld USD rocznie; II miejsce: USA – ok. 400 mld USD; III: Japonia – ok. 250 mld USD; a IV: państwa ASEAN – ponad 200 mld USD.

Inne wskaźniki makroekonomiczne też mówią same za siebie. W roku 1952 wartość PKB ChRL wynosiła (w przeliczeniu) 68 mld juanów; a w roku 2008 – ponad 30 bln juanów; czyli 440 razy więcej! (przy podzieleniu tej sumy na pół otrzymamy przybliżoną wartość PKB w złotych).

Rezerwy walutowe Chin, sięgają już prawie 3,0 bln USD. Łączne lokaty kapitału zagranicznego w ChRL, w latach 1979–2006, wyniosły 883 mld USD; z czego bezpośrednie inwestycje zagraniczne osiągnęły 692 mld USD. Tylko w roku 2008, niezależnie od kryzysu, lokaty te stanowiły (odpowiednio): 108,5 mld USD i 92,5 mld USD. Pod koniec 2008 r., w ChRL działało ponad 700.000 firm zagranicznych z około 200 krajów.

Spośród słynnej „500–ki” największych koncernów świata, selekcionowanej corocznie przez czasopismo „Fortune”, już 480 prowadzi swą działalność gospodarczą w ChRL. Na I miejscu znajduje się Volkswagen; a na II – General Motors China. W tejże „500–tce” jest już 26 firm chińskich. Jednocześnie Chiny inwestują coraz więcej na całym świecie. Wartość tych inwestycji osiągnęła łącznie ponad 41 mld USD, w roku 2008; nie licząc inwestycji czysto finansowych – jak np. kupowanie obligacji skarbowych USA, których Chiny już mają na wartość prawie 1 bln USD. W końcu 2009 r. Chiny udzieliły państwu Afryki pożyczki w wysokości 10 mld USD (na bardzo korzystnych warunkach). Po 30 latach reform, sektor prywatny wytwarza 50 proc. PKB w 27 z 40 najważniejszych gałęzi przemysłowych. W innych branżach, jego udział sięga 70 proc.. Chiny osiągnęły samowystarczalność żywnościową; ba, stały się wielkim eksporterem artykułów rolno–spożywczych. Dysponując zaledwie 7 proc. gruntów rolnych (uprawnych) na świecie, są one w stanie wyżywić ponad 20 proc. ludności świata (czyli obywateli ChRL i in.).

W szybkim tempie modernizowane i optymalizowane są siły zbrojne. W czasach maoistowskich, ChRL miała największą piechotę świata (ok. 5 mln ludzi pod bronią) plus milionowe rzesze pospolitego ruszenia – na wypadek partyzanckiej „wojny ludowej”. Obecnie –

chińskie siły zbrojne należą do najnowocześniejszych w świecie. Pod bronią jest ok. 2,3 mln żołnierzy, mających do dyspozycji bardzo nowoczesne uzbrojenie i sprzęt oraz znaczny potencjał przemysłu obronnego, informatycznego, nuklearnego, raketowego i kosmicznego. Chińska marynarka wojenna dysponuje już pierwszym lotniskowcem. Na wojsko przeznaczają się obecnie ok. 6,5 proc. ogółu wydatków państwowych, czyli ponad 10 proc. PKB.

Faktem jest, że chińskie wydatki wojskowe wzrastają ostatnio, średnio o ok. 15 proc. rocznie; (jednak Pentagon i NATO twierdzi, iż wydatki te są de facto, wyższe, poprzez ich „ukrycie” w budżetach różnych resortów, nie tylko obrony narodowej). Z Rocznika SIPRI za rok 2011 wynika, iż łączne globalne wydatki militarne wyniosły ponad 2,0 bln USD; z tego USA – 700 mld USD (41,5 proc. wydatków globalnych); zaś Chiny – 142 mld USD – ok. 6 proc.; oficjalna wartość chińskich wydatków wojskowych wynosi obecnie 90 mld USD. Doktryna militarna Chin jest wybitnie defensywna, pokojowa. Ich oddziały wojskowe i policyjne uczestniczą m.in. w misjach pokojowych ONZ w różnych regionach świata.

Współczesny amerykański i globalny kryzys finansowy i ekonomiczny spowodował nieobliczalne straty w gospodarce chińskiej. Tysiące zakładów produkcyjnych zlikwidowano lub zawieszono ich działalność gospodarczą. Wartość obrotów chińskiego handlu zagranicznego zmniejszyła się szybko – o ok. 25 proc. rocznie. Znacznie obniżała się też wartość chińskich rezerw walutowych i posiadanych amerykańskich obligacji skarbowych – a to wskutek lawinowego spadku wartości wymiennej dolara. Choć kryzys amerykański zaskoczył początkowo kierownictwo i przedsiębiorców chińskich, to jednak szybko otrząsnęli się oni z szoku i podjęli zdecydowane działania antykryzysowe (dotacje, stymulowanie konsumpcji wewnętrznej itp.). Zdecydowanej poprawy wymaga także chiński system bankowo-finansowy oraz sytuacja przedsiębiorstw państwowych (restrukturyzacja, innowacyjność, optymalizacja, zwiększenie konkurencyjności itp.).

Jednocześnie, nowatorska i oryginalna polityka zagraniczna KPCh i ChRL, prowadzona w okresie postmaoistowskim, dobrze służy realizacji wewnętrznych i globalnych celów strategicznych ChRL. Również ona nie ma precedensu w całej historii dyplomacji chińskiej i światowej.

Zrozumiałe, iż państwo, społeczeństwo i gospodarka chińska potrzebuje ustabilizowanego i pokojowego otoczenia (w kraju i na świecie) – dla urzeczywistniania swych ambitnych planów rozwojowych. W zasadzie, przez całe ostatnie 30-lecie, Chinom udało się zapewnić pokój społeczny u siebie (jeśli nie liczyć wydarzeń na Tien An Men, w Tybecie, w Sinkiangu oraz dość licznych protestów rolników, pozbawianych ziemi dla celów inwestycyjnych). Chiny mają też znaczne zasługi w zakresie niedopuszczenia do III wojny światowej, która – w kilku przypadkach – wisiała już na włosku (np. w kwestii tajwańskiej, irańskiej, bliskowschodniej, czy północno-koreańskiej) – oraz w zwalczaniu terroryzmu.

Prezydent Hu Jintao sformułował na forum ONZ koncepcję harmonijnego rozwoju świata, niezbędnego dla harmonijnego rozwoju Chin (i vice versa). KPCh i ChRL prowadzi więc politykę przyjaźni i współpracy – praktycznie – ze wszystkimi państwami, narodami, partiami i organizacjami międzynarodowymi; poczynając od wielkich supermocarstw a kończąc na małych państwach wyspiarskich na Południowym Pacyfiku.

Dorobek teoretyczny i praktyczny KPCh i ChRL z okresu postmaoizmu jest cenny i ogromny. W tym samym czasie nastąpił też w Chinach renesans konfucjanizmu, ostro zwalczanego kiedyś przez maoistów. Na XVIII Zjeździe – filary ideologiczne partii zostały ustawione następująco: marksizm-leninizm, myśli Mao Zedong’a, teoria Deng Xiaoping’a, myśli „trzech przedstawicieli” Jiang Zemin’a i koncepcja naukowego podejścia do rozwoju Hu Jintao.

Ideologia postmaoizmu jest więc swoiście eklektyczną (i udaną) składanką konfucjanizmu, marksizmu, maoizmu i dengizmu oraz pragmatyzmu i humanizmu – z domieszką elementów socjaldemokratycznych i liberalnych, szczególnie w gospodarce i w polityce społecznej. Ideologia ta jest realizowana przez partię w praktyce z maksymalnym uwzględnieniem specyfiki chińskiej oraz realiów międzynarodowych. W tym kontekście ideologicznym, konfucjanizm (z V wieku p.n.e.!) zajmuje miejsce szczególne i jest... nadal aktualny we współczesnej sytuacji Chin, każdego innego kraju i całego świata. Bowiem, w maksymalnym skrócie, konfucjanizm głosi potrzebę i możliwość budowania idealnego społeczeństwa i zapewnienia pokoju światowego pod warunkiem przestrzegania (przez władców i podwładnych) obowiązków wynikających z hierarchii społecznej oraz zachowania tradycji, czystości (uczciwości), ładu i porządku.

Równocześnie, jedną z najdonioślejszych konsekwencji teoretycznych i praktycznych ideologii postmaoizmu jest fakt, iż KPCh wypracowała unikalny i efektywny model rozwojowy (system, ustrój) dla Chin. Przy tym, partia nie pretenduje do narzucania tego modelu innym, choć cieszy się on dość dużym zainteresowaniem w świecie, także w USA. Mając taki model, KPCh i ChRL znajduje się w wyjątkowo komfortowej sytuacji wobec innych partii, mocarstw i państw, szczególnie tych, w których zbankrutował skrajny neoliberalizm (na modłę amerykańską) i które są pogrążone w bagnie kryzysowym. W konkluzji, wraz z odejściem IV–ego pokolenia przywódców KPCh, zakończył się – umownie rzecz ujmując – I etap postmaoizmu (1978 r. – 2012 r.); zaś XVIII Zjazd zainaugorował jego II–gi etap – jakościowo nowatorski lecz znacznie trudniejszy, głównie z uwagi na problemy wewnętrzne Chin oraz na komplikujący się kontekst globalny, szczególnie kryzys i jego rozmaite konsekwencje.

IV. OBRADY ZJAZDOWE

W dniach od 1 do 4 listopada 2012 r. odbyło się VII posiedzenie plenarne (Plenum) XVII Zjazdu KPCh (w partii chińskiej obowiązuje taka numeracja Plenów). W skład Komitetu Centralnego (KC) KPCh wchodziło wtedy 200 stałych członków i 165 zastępców członków. Przyjęto projekt sprawozdania KC dla XVIII Zjazdu oraz projekt zmian w statucie partii. Oba te dokumenty przedstawił Xi Jinping. Na Plenum udzielono także absolutorium ustępującemu Biuru Politycznemu KC. W przeddzień Zjazdu odbyło się również posiedzenie przygotowawcze władz partyjnych. Xi Jinping został wybrany na Sekretarza Generalnego Zjazdu. Zatwierdzono jego porządek dzienny: 1. sprawozdanie ustępującego KC i dyskusja; 2. sprawozdanie Centralnej Komisji Kontroli (i dyskusja); 3. wprowadzenie zmian w statucie KPCh; 4. wybór nowego Komitetu Centralnego i Centralnej Komisji Kontroli.

Na początku listopada 2012 r. obradowało także Plenum Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej – CKKP. Przyjęto projekty dokumentów dla Zjazdu. W obradach, szczególny nacisk położono na walkę z korupcją. (Nota bene: w ramach kampanii przedzjazdowej przeszkolono 700.000 urzędników partyjnych i państwowych w zakresie zwalczania i rugowania korupcji. W minionym pięcioleciu kary partyjne i administracyjne otrzymało 668.429 osób – za różne wykroczenia i naruszenia prawa. 24.400 spraw z tej liczby skierowano do prokuratorów).

W obradach XVIII Zjazdu uczestniczyło 2.325 delegatów i „specjalnie zaproszonych delegatów”. Reprezentowali oni 38 wielkich organizacji partyjnych – prowincjonalnych, branżowych, wojskowych i in. oraz – w sumie – 83 mln członków partii, (spośród których: 77 proc. – to mężczyźni; a 35 proc. – to chłopci). Na Zjazd wybrano tym razem większą liczbę delegatów z terenu (tzw. doły partyjne) oraz... siedmiu spośród najbogatszych ludzi w Chinach (jest tam już

prawie 500 miliardów i 1 mln milionerów, którzy legalnie dorobili się swych majątków). W uroczystości otwarcia Zjazdu uczestniczył także 11-ty Panczen Lama, przywódca religijny Tybetańczyków. Novum: przed Zjazdem – 4,5 mln internautów zgłosiło 190.000 propozycji i postulatów pod jego adresem. Zostaną one wnikliwie rozpatrzone i – w niemałej części – urzeczywistnione.

Referat sprawozdawczy KC wygłosił Hu Jintao. Jest to dokument zawierający również założenia programowe o znaczeniu strategicznym i – jako taki – zasługuje na maksymalną uwagę. Wokół referatu koncentrowały się obrady zjazdowe; on też stanowić będzie, bez wątpienia, drogowskaz w pozjazdowej działalności KPCh na wszystkich szczeblach oraz w rozwoju społeczeństwa i państwa chińskiego. Przewodniczący Hu poruszył 12 głównych grup zagadnień merytorycznych w skali makro, które przedstawiam w ujęciu maksymalnie treściwym i syntetycznym:

1. naukowe podejście do rozwoju. Koncepcja ta zdała w pełni swój egzamin w praktyce; dzięki temu możliwe były wszystkie (znane) dokonania KPCh i ChRL w polityce wewnętrznej i zagranicznej w minionym dziesięcioleciu. Teoria i praktyka naukowego podejścia do rozwoju powinna być nadal kontynuowana – obok innych fundamentalnych koncepcji teoretycznych istniejących i realizowanych w Chinach;
2. socjalizm o właściwościach chińskich jest systemem w pełni dostosowanym do specyfiki, doświadczeń, potrzeb, możliwości oraz realiów chińskich i międzynarodowych; należy nadal kroczyć zdecydowanie tą drogą; (w tym kontekście – szerokim echem odbiło się kolokwialne stwierdzenie Hu Jintao: „bu zhe teng” = „nie kołysać się od ściany do ściany”, „nie zaczynać czegoś stale od nowa”; stwierdzenie to uznano za wezwanie do konsekwencji i do determinacji w budowaniu chińskiego socjalizmu);
3. kompleksowe (całościowe) podejmowanie i rozwiązywanie kolejnych zadań w dziedzinach: gospodarczej (na I miejscu!), politycznej, kulturalnej, społecznej i ekologicznej (po raz pierwszy – ekologię eksponuje się tak mocno w fundamentalnym dokumencie partyjnym). Celem strategicznym jest, przy tym, unowocześnienie społeczeństwa oraz wielka odnowa (odrodzenie) państwa chińskiego;
4. zbudowanie umiarkowanie zamożnego (zasobnego) społeczeństwa w okresie do 2020 roku. W tym celu należy odpowiednio analizować i pojmować nowe uwarunkowania rozwoju, efektywnie wykorzystywać istniejące możliwości, spokojnie i rozważnie podchodzić do nowych wyzwań na tak ważnym etapie w rozwoju ChRL. Powinien to być rozwój zrównoważony i skoordynowany, wymagający większej wyobraźni i odwagi politycznej, umiejętnego gospodarowania czasem w reformowaniu oraz skutecznego usuwania przeszkód na drodze do rozwoju; główne zadanie polega na podwojeniu, w terminie do 2020r., wartości PKB per capita (z roku 2010). (Nota bene: wartość ta wynosiła wówczas: 2.426 USD (w cenach stałych) – czyli 4.429 USD (w cenach bieżących); pod tym względem ChRL zajmuje 90-te miejsce w świecie);
5. traktowanie wzrostu gospodarczego – jako klucza w zakresie odrodzenia narodowego. W tym celu niezbędne jest właściwe określenie proporcji między funkcjami państwa i rynku; a także zwiększenia spożycia wewnętrznego i indywidualnego oraz optymalizacja inwestycji. Jednym z nadrzędnych priorytetów będzie rozwój wsi i rolnictwa, szczególnie w zakresie infrastruktury i programów socjalnych;
6. przeprowadzanie reform strukturalnych w sferze politycznej – poprzez podejmowanie aktywnych i ostrożnych wysiłków na rzecz reformowania struktur politycznych i rozszerzania demokracji ludowej. Czerpanie z innych wzorców w zakresie doskonalenia socjalistycznego systemu politycznego – jednak bez kopiowania w żadnym wypadku zachodniego systemu

politycznego; (nota bene: wyjaśnienie tego podejścia można znaleźć w komentarzu agencji „Xinhua” z dnia 11.11.2012 r. Stwierdzono w nim, m.in., iż nie ma na świecie jednego uniwersalnego i najlepszego systemu politycznego, który mógłby być zastosowany we wszystkich krajach; po czym dodano: „poszczególne kraje skopiowały zachodnie systemy polityczne – a niektóre z nich poszły nawet dalej niż Stany Zjednoczone, wprowadzając powszechne wybory. Wkrótce okazało się jednak, iż kraje te padły ofiarą konfrontacji etnicznych, niepokojów społecznych, zahamowania rozwoju gospodarczego a nawet recesji. Zastosowane przez owe kraje wierne kopie systemów zachodnich doprowadziły często do efektów nieoczekiwanych i – wręcz – odwrotnych od zamierzonych. Zaś KPCh przyjęła model „demokracji wyborczej + demokracji konsultatywnej”. Właśnie elementu „demokracji konsultatywnej” brakuje w modelu zachodnim...”);

7. stałe podnoszenie stopy życiowej (dobrobytu) obywateli; zapewnienie im realizacji praw do: oświaty, pracy, opieki zdrowotnej, mieszkania, ubezpieczeń społecznych itp.;

8. ochrona środowiska naturalnego człowieka. Jak wspomniano powyżej, sprawa ta została po raz pierwszy postawiona tak zdecydowanie w dokumencie partyjnym najwyższej rangi.

Rygorystyczne normy ekologiczne powinny być przestrzegane przy podejmowaniu wszelkich przedsięwzięć, szczególnie w rozwoju społeczno – gospodarczym w ChRL;

9. umacnianie i modernizacja sił zbrojnych. Chiny powinny posiadać odpowiednio silną i nowoczesną armię – zgodnie z potrzebami obronności kraju oraz z międzynarodowym statusem tego mocarstwa. Szczególny nacisk należy położyć w tym względzie na rozwój i na modernizację marynarki wojennej, na potencjał kosmiczny oraz na bezpieczeństwo informatyczne. Trzeba także zwiększać gotowość bojową chińskich sił zbrojnych, np. na wypadek wojen lokalnych, z zastosowaniem najnowszych technologii na polu walki, udziału w misjach pokojowych za granicą itp.;

10. prowadzenie aktywnej polityki wobec Tajwanu – w dążeniu do jego pokojowego zjednoczenia z macierzą – ze zdecydowanym przestrzeganiem zasady: „jeden kraj, dwa systemy”. Kontynuowanie dialogu i współpracy ze wszystkimi siłami polityczno–społecznymi Tajwanu, które stoją na gruncie zasady jedności Chin (zjednoczenia Tajwanu z macierzą) i nie dążą do niepodległości i do suwerenności Tajwanu. W referacie sprawozdawczym zawarto propozycje utworzenia chińsko–tajwańskiego systemu bezpieczeństwa militarnego w zakresie środków budowania wzajemnego zaufania. Przewodniczący Hu wezwał też do rozwijania stosunków chińsko–tajwańskich na drodze pokojowej oraz do poszukiwania „nowych horyzontów” w tych stosunkach.

(Nota bene: władze tajwańskie zareagowały niezwłocznie na te propozycje – potwierdzając politykę tzw. „trzy razy nie”: nie – dla zjednoczenia; nie – dla niezależności; nie – dla użycia siły. Jednocześnie, analitycy tajwańscy, japońscy i z Hong Kong’u podkreślają ponownie, iż najlepszym systemem dla ChRL byłby wzorzec tajwański lub z Hong Kong’u. Jednak mają oni świadomość, iż jest to nie do przyjęcia dla KPCh, gdyż jej kierownictwo odrzuca zdecydowanie westernizację systemu chińskiego; a przecież – na Tajwanie rozwiązania systemowe zostały narzucone przez USA, zaś w Hong Kong’u – przez W. Brytanię. Równocześnie, politolodzy tajwańscy, np. prof. Tien Hung–mao, z Institute for National Policy Research, Taipei, oceniają, iż nowe kierownictwo chińskie nie podejmie od razu najważniejszych spraw makro (traktat pokojowy, sprawy bezpieczeństwa itp.) w stosunkach z Tajwanem. Obie strony skoncentrują się raczej na tzw. „soft talk”, tzn. najpierw „łagodniejsze sprawy”, jak np. kultura, oświata, turystyka in., a dopiero później podejmą ww. kwestie natury makro, szczególnie tzw. drażliwe.

Generalnie, po Zjeździe nastąpi chyba aktywizacja i niezbędna modyfikacja polityki chińskiej

wobec Tajwanu – bowiem dalsze utrzymywanie status quo może okazać się już niewystarczające.

11. prowadzenie niezależnej i pokojowej polityki zagranicznej, mającej na celu zrównoważony i pokojowy rozwój całego świata. Niezachwiane popieranie suwerenności, bezpieczeństwa i rozwoju ChRL oraz nieuleganie naciskom zewnętrznym. Promowanie uczciwości i sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych oraz rozwiązywanie sporów metodami pokojowymi, co zakłada niestosowanie siły i gróźb użycia siły; rezygnacja z siłowych metod obalania legalnych rządów w innych krajach. Partia opowiada się przeciwko terroryzmowi we wszelkich jego przejawach i przeciwko hegemonizmowi (sama rezygnuje z metod hegemonistycznych) oraz przeciwko polityce z pozycji siły;

12. sprawy wewnątrzpartyjne (tzw. budownictwo partyjne). Nadrzędnym zadaniem KPCh jest czystość polityczna oraz walka z korupcją. W referacie sprawozdawczym stwierdzono, iż gdyby ta walka się nie powiodła, to owo niepowodzenie mogłoby doprowadzić do upadku partii i państwa chińskiego. W szczególności, działacze partyjni wszystkich szczebli są zobowiązani do: – przestrzegania norm postępowania w zakresie „czystości zarządzania”; – meldowania władzom o ważnych sprawach; – samodyscypliny; – doskonalenia wychowania i nadzoru nad własnymi rodzinami i pracownikami oraz – nieposzukiwania przywilejów i korzyści.

Na kanwie referatu sprawozdawczego – delegaci na Zjazd przeprowadzili dyskusje w 2 formach: – debaty panelowe i – konferencje grupowe (w gronie poszczególnych delegacji regionalnych). W debatach uczestniczyli członkowie najwyższych władz partyjnych. Główne wątki ich wypowiedzi zasługują na baczną uwagę: Hu Jintao – naukowe podejście do rozwoju (uchwalone na XVI Plenum KC KPCh, w 2003 r. i wprowadzone do Statutu na XVII Zjeździe) jest gwarantem sukcesów partii, narodu i państwa chińskiego; konieczność praktycznej realizacji (w.w.) nadrzędnych haseł zjazdowych; Xi Jinping – referat sprawozdawczy KC dla Zjazdu jest manifestem politycznym i programem działania partii; Wen Jiabao – trzy główne zadania na następne pięcioletie: zwiększenie dochodów ludności, zwalczanie korupcji i umacnianie partii; Li Keqian – konieczność pogłębiania i doskonalenia reform; Jia Qinglin – potrzeba umacniania konsultatywnej demokracji socjalistycznej.

10 listopada 2012 r. odbyło się II posiedzenie Prezydium Zjazdu. Przewodniczył Hu Jintao. Zaaprobowano projekty uchwał ws. przyjęcia sprawozdań KC i CKKP oraz zmian w statucie KPCh. Określono zasady wyboru członków przyszłego KC i CKKP. Xi Jinping przedstawił propozycje personalne w tych sprawach. Wszystkie te projekty i propozycje zostały zaaprobowane na III posiedzeniu Prezydium Zjazdu (13.11.2012 r.) – a następnie były przedmiotem ożywionych dyskusji w gronie delegatów na Zjazd oraz zyskały poparcie z ich strony.

Ciekawą specyfiką KPCh jest procedura wyborów do najwyższych władz partyjnych. Od VIII Zjazdu KPCh (1956 r.) funkcjonuje w niej system prawyborów. Został on uzupełniony (na XIII Zjeździe, w 1987 r.) przez mechanizm konkurencyjny (czyli wygrywają najlepsi). Tak było i tym razem; z tym wszakże, iż – w wyniku prawyborów – odpadło od razu 8 proc. kandydujących. Wskaźnik ten został określony na XVII Zjeździe KPCh (2007 r.). W ten sposób powstała ostateczna lista kandydatów na członków i zastępców członków KC, przedstawiona najpierw Prezydium Zjazdu a następnie poddana przezeń pod tajne głosowanie (formalne wybory) w dniu 14.11.2012 r. W wyniku tego Zjazd wybrał 205 członków (poprzednio – 204) i 171 zastępców członków KC (poprzednio – 167). Skład KC został odnowiony i odmłodzony w 50 proc.. Znalazł się w nim także Liang Wengen, najbogatszy Chińczyk. Do CKKP wybrano 130 członków. Zjazd podjął też uchwały aprobujące referaty sprawozdawcze KC i CKKP oraz

zatwierdził uzupełnienia w Statucie; dotyczą one: naukowego podejścia do rozwoju, dbałości o ochronę środowiska naturalnego, kontynuowania i doskonalenia polityki reform i otwarcia na świat, umacniania systemu socjalistycznego oraz fundamentów teoretycznych rozwoju KPCh i ChRL. Wszystkie te uchwały podjęto jednogłośnie. Ostatnia sesja Zjazdu odbyła się w dniu 14.11.2012 r. W końcowym (i pożegnalnym) przemówieniu, przewodniczący Hu Jintao podkreślił, m.in., iż młodsze pokolenie przywódców doszło do władzy w KPCh i że uchwały zjazdowe mieć będą dalekosiężne i historyczne znaczenie.

W dniu 15.11.2012 r. odbyło się I Plenum XVIII KC KPCh. Wybrano na nim Biuro Polityczne (25 osób, w tym 2 kobiety; obserwatorzy zagraniczni zauważają, iż do BP nie weszli „liberałowie”: Wang Yang, szef partii w prowincji Guangdong, Li Yuanchao, kierownik wydziału organizacyjnego KC i minister Liu Yandong – kobieta); wybrano też Stały Komitet BP (7 osób: Xi Jinping, wiceprezydent; Li Keqiang, wicepremier; Zhang Dejiang, wicepremier; Yu Zhengsheng, I sekretarz organizacji partyjnej w Szanghaju; Liu Yunshan, kierownik wydziału propagandy KC; Wang Qishan, wicepremier, wybrany jednocześnie na przewodniczącego CKKP; Zhang Gaoli, I sekretarz organizacji partyjnej w Tianjin).

Wybrano Sekretarza Generalnego KC KPCh. Zgodnie z przewidywaniami – został nim Xi Jinping. W skład Centralnej Komisji Wojskowej KC KPCh weszło 11 osób: przewodniczący (Xi Jinping), 2 wiceprzewodniczących – wojskowych (Fan Changlong i Xu Qiliang) oraz 8 członków; zaś w skład Sekretariatu KC – 7 członków, w tym jeden – narodowości mongolskiej – Yang Jing. Wbrew niektórym poglądom zagranicznym, dzielącym nową władzę KPCh na „konserwatystów” i „liberałów”, należy ocenić realistycznie, iż składają się one raczej z umiarkowanych reformatorów, co rokuje dobrze dla przyszłości KPCh, ChRL i całego świata. Ważną rolę, w tradycji chińskich zjazdów partyjnych, odgrywa centrum prasowe i liczne konferencje monotematyczne i zbiorowe – także z udziałem przedstawicieli najwyższych władz państwowych, specjalistów i innych wybitnych osobistości. Konferencje te są prawdziwą kopalnią uzupełniających informacji i wiedzy o działalności KPCh oraz o rozwoju społeczeństwa i państwa chińskiego. Np. Chen Deming, minister handlu, potwierdził, iż perspektywy chińskiego handlu zagranicznego na najbliższą przyszłość są raczej ponure; a to z uwagi na: – słaby popyt na rynku światowym; – wzrost kosztów produkcji; i – praktyki protekcyjistyczne.

Najważniejsza konferencja prasowa odbyła się w dniu 15.11.2012 r. – z udziałem nowego kierownictwa (Stałego Komitetu) KPCh. Xi Jinping przedstawił jego skład i wygłosił krótkie przemówienie do zebranych. Wyeksponował potrzebę jedności partii i narodu w realizacji doniosłego zadania odnowy (odrodzenia) Chin oraz zapewnienia lepszych warunków życia obywatelom. Na barkach nowego kierownictwa partii spoczywa więc ogromna odpowiedzialność za pomyślną realizację tego zadania. (Nota bene: w tym zakresie – KPCh będzie współpracować nadal z 8 innymi partiami politycznymi, jakie działają w ChRL).

Na adres Zjazdu napłynęły bardzo liczne pozdrowienia, gratulacje i życzenia od przywódców partyjnych i państwowych oraz od wybitnych osobistości z całego świata. Depeszę nadesłał, m.in., Henry Kissinger, były sekretarz stanu USA i jeden z głównych architektów normalizacji stosunków amerykańsko–chińskich jeszcze w czasach „zimnej wojny”.

UWAGI KOŃCOWE

Na szerszym tle głównych historycznych wydarzeń, doświadczeń i dokonań KPCh – XVIII Zjazd rysuje się plastycznie i wyraziście – jako bardzo ważna część znacznie większej całości. Również powyższa – dość szczegółowa analiza najważniejszych aspektów, treści i metodologii

samego Zjazdu, szczególnie w płaszczyźnie programowej i proceduralnej, prezentuje w pełni (choć maksymalnie syntetycznie) jego dorobek i unikalną specyfikę chińską. Na czym więc polega (tytułowe) przełomowe znaczenie tego Zjazdu? Przedstawię jedynie najważniejsze, moim zdaniem, elementy odpowiedzi na to zasadnicze pytanie:

1. nowa jakość w rozwoju: zasadne jest odwołanie się do chińskiej symboliki „wielkiego skoku naprzód”. W historii KPCh (po 1949 r.) i ChRL były już dwa takie „skoki”: jeden w epoce maoistowskiej – nieudany pod względem wyników materialnych i społecznych; ale mający duże znaczenie mobilizacyjne (i szkoleniowe) dla partii, dla narodu i dla państwa; oraz drugi, w latach 1978 – 2012, w okresie postmaoistowskim, znany pod nazwą polityki reform i otwarcia na świat. Ten „skok”, dla odmiany, szczególnie jego ostatnie dziesięciolecie, było niezwykle pozytywne pod każdym względem (może z wyjątkiem ubocznych zjawisk patologicznych, powstałych dysproporcji rozwojowych i niszczenia środowiska naturalnego). Początki realizacji drugiego „skoku” były niezwykle trudne – z uwagi na negatywne skutki klęski pierwszego. Tym razem jednak, trzeci „wielki skok” jakościowy został zapoczątkowany na XVIII Zjeździe w daleko lepszych warunkach powodzenia drugiego „skoku” – i to niezależnie od złożoności i trudności spowodowanych przez kryzys globalny. Są więc istotne przesłanki po temu, aby – w terminie do roku 2020–30 – Chiny stały się największym mocarstwem świata pod każdym względem, nie tylko w kategoriach wartości absolutnej PKB (w roku 2011 wyniosła ona 11,3 bln USD);
2. umocnienie jedności partii; XVIII Zjazd wykazał, iż – jeszcze nigdy – KPCh nie była tak silna, tak innowacyjna i tak zjednoczona, jak obecnie. Potwierdzeniem tego jest: – wysoka jakość i nowatorski charakter dokumentów i uchwał zjazdowych; – umocnienie otwartości i demokracji wewnątrzpartyjnej oraz kolektywnego kierownictwa; – upowszechnienie metodologii uzgadniania i poszukiwania optymalnych kompromisów (konsensusu) w partii i w społeczeństwie; – bezlitosna walka ze zjawiskami patologicznymi, szczególnie z korupcją oraz – płynne (i eleganckie) przekazywanie władzy. Zjazd potwierdził w całej rozciągłości ww. fundamenty ideologiczne partii, wzbogacone o koncepcję naukowego podejścia do rozwoju (wręcz fascynujące jest to, iż nad projektami ważnych decyzji i programów, szczególnie o znaczeniu strategicznym, pracują tysięczne rzesze uczonych oraz specjalistów chińskich i zagranicznych). Jest pewne, iż – po Zjeździe – zwiększy się jeszcze bardziej zainteresowanie doświadczeniami KPCh ze strony wszelkich partii politycznych z całego świata. Nie spełniły się natomiast „proroctwa” rozmaitych „sinologów” zagranicznych, iż Zjazd zakończy się zwycięstwem „konserwatystów”, że zaostrzy się ich walka z „liberałami” w partii, że słowo „komunistyczna” zostanie usunięte z nazwy partii i że nasilą się porachunki frakcyjne (nota bene: w niektórych ocenach zachodnich i japońskich wyszczególnia się: frakcję szanghajską, frakcję komsomolską i frakcję „książątek” – potomków prominentów z I pokolenia przywódców KPCh i ChRL?);
3. doskonalenie systemu politycznego ChRL – z zachowaniem jego racjonalnego, pragmatycznego usprawniania, ciągłości i stabilności. W tym sensie, zjazd był potwierdzeniem i tryumfem socjalizmu o właściwościach chińskich. System ten zdaje w pełni egzamin w warunkach chińskich (nawet w sytuacji kryzysu globalnego) i nie znajduje odpowiednika w żadnym innym kraju na świecie. Model socjalizmu chińskiego występuje w coraz bardziej wyrafinowanej postaci, co sprzyjać będzie realizacji zadania wielkiej odnowy (odrodzenia) narodu/państwa chińskiego, postawionego przez zjazd. Z kolei, odnowa służyć będzie dalszemu doskonaleniu socjalizmu chińskiego. Podkreślam raz jeszcze mocne i zdecydowane postawienie na zjeździe sprawy ewentualnego naśladownictwa modelu zachodniego w Chinach; odpowiedź brzmi: „nigdy” !

Analogicznym pozytywnym, rozważnym acz wyraźnym przeobrażeniem ulega też demokracja chińska – we wszystkich jej możliwych przejawach: wewnątrzpartyjna, ogólnonarodowa, ogólnopaństwowa, pionowa, konsultatywna itp. (Nota bene: kardynalnym kwestiom systemu (modelu) i demokracji w Chinach poświęcona jest, m.in., cenna praca uczonych chińskich i amerykańskich, profesorów: Zhao Qizheng’a oraz John’a i Doris Naisbitt’ów. Byli oni aktywnymi komentatorami obrad XVIII Zjazdu. Tytuł książki: „The China Model”, wyd. New World Press, str. 40 i n. Ponadto, małżonkowie Naisbitt są autorami książki pt.: „China’s Megatrends”, którą też warto przestudiować;

4. wzmacnianie potencjału militarnego; jak wspomniano powyżej, kwestii tej poświęcono wiele uwagi w deliberacjach i w dokumentach zjazdowych. Nic dziwnego. Dla pomyślnego rozwoju – Chinom (i wszystkim krajom) potrzebne są dwa rodzaje pokoju: wewnętrzny i zewnętrzny. Siły zbrojne, w przypadku vis maior, mają kluczową rolę do spełnienia w tym zakresie. Zjazd położył szczególny nacisk na zwiększanie potencjału obronnego i bojowego marynarki wojennej oraz na stosowanie najnowszych i najnowocześniejszych technologii na potencjalnym polu walki. W przypadku wojen lokalnych, chińskie siły zbrojne powinny być zdolne nie tylko do prowadzenia działań bojowych – ale do wygrania wojny.

Aktywna modernizacja sił zbrojnych ChRL trwa już od dłuższego czasu. Systematycznie (acz racjonalnie) zwiększane są nakłady na wojsko. Jego jakość i ilość powinna być adekwatna do stale zwiększającego się potencjału Chin (szczególnie gospodarczego i naukowo – technicznego) oraz do skomplikowanych uwarunkowań geostrategicznych (chodzi, w szczególności, o zapewnienie bezpieczeństwa szlaków żeglugowych, którymi dostarczane są surowce, np. energetyczne). Niezbędnym modyfikacjom ulega także chińska doktryna militarna – mająca jednoznacznie pokojową orientację. Chińskie jednostki wojskowe i policyjne uczestniczą coraz aktywniej w operacjach pokojowych pod flagą ONZ, w niesieniu pomocy ofiarom katastrof naturalnych na świecie, w walce z terroryzmem i z piractwem (np. w Zatoce Adeńskiej) itp. Pomyślnie rozwija się współpraca sił zbrojnych i przemysłu obronnego ChRL z państwami należącymi do Szanghajskiej Organizacji Współpracy i do BRICS (np. wspólne manewry z armią rosyjską) i in. Nieustannie prowadzone są chińsko–amerykańskie konsultacje na najwyższych szczeblach ministerialnych i dowódczych; rozwija się współpraca między siłami zbrojnymi obydwu supermocarstw.

Nową jakością w analizowanej materii było, tym razem, bezprecedensowo sprawne i niezwłoczne przekazanie stanowiska Przewodniczącego Centralnej Komisji Wojskowej (CKW) nowemu Sekretarzowi Generalnemu KC. Hu Jintao czekał bowiem 2 lata na otrzymanie tego stanowiska od swego poprzednika (Jiang Zemin’a). Zaś Xi Jinping przejął je kilka dni po zakończeniu Zjazdu – na rozszerzonym posiedzeniu CKW – i to z własnej woli Hu Jintao. Uznano to powszechnie za wymowny gest polityczny oraz za akt dobrej woli, elegancji i szlachetności ze strony b. przewodniczącego Hu;

5. człowiek na I miejscu; hasło to jest realizowane nie od dziś przez KPCh i przez władze państwowe ChRL. Treść i realizacja tego hasła stanowi dokładne odwrócenie skrajnie neoliberalnej (szczególnie monetarystycznej) tezy: „pieniądz na I miejscu” = „Money First Policy”. Jeszcze nigdy w historii KPCh zadanie dbałości o człowieka nie zostało postawione w sposób tak zdecydowany, konkretny i kompleksowy w dokumencie partyjnym najwyższej rangi. Jak wspomniano, zasadniczym celem w tej mierze jest zbudowanie „umiarkowanego zamożnego społeczeństwa” w terminie do 2020 r. i zwiększanie dobrobytu wszystkich obywateli. Wymagać to będzie podwojenia wartości PKB per capita (z 2010r.) i ogromnego wysiłku gospodarczego. KPCh kładzie, przy tym, nacisk na rozwój zrównoważony (harmonijny) – obejmujący aspekty

ekonomiczne, społeczne i ekologiczne, eliminowanie dysproporcji, rozwój obszarów wiejskich, troskę o najbiedniejszych, o przestrzeganie fundamentalnych praw człowieka i o zwiększanie siły nabywczej obywateli (umacnianie rynku wewnętrznego). Zwiększenie stopy konsumpcji wewnętrznej o zakładane 10 proc. rocznie wymagać będzie utrzymania równie wysokiej stopy wzrostu gospodarczego (PKB). Państwo zwiększy nakłady na finansowanie samodzielnego rozwoju i inicjatywności obywateli.

Analitycy podkreślają dość zgodnie, iż poprzednie kierownictwo KPCh koncentrowało się głównie na rozwoju gospodarczym; zaś w centrum uwagi nowych przywódców partii i władz administracyjnych znajdzie się zapewne kompleksowe reformowanie państwa, szczególnie gospodarki. Należy więc oczekiwać niemałych modyfikacji w jej dotychczasowej orientacji proinwestycyjnej i proeksportowej oraz położenia większego nacisku na rozwój rynku wewnętrznego, na modernizację, na innowacyjność i na zwiększanie efektywności rozwoju społeczno – gospodarczego.

Przed partią, społeczeństwem i państwem chińskim stoją ogromne wyzwania. Poza wymienionymi już dysproporcjami w rozwoju i w dochodach, zjawiskami patologicznymi, zaniedbaniami ekologicznymi, skutkami zmian klimatycznych, konsekwencjami kryzysu globalnego itp., potęgują się problemy demograficzne (np. starzenie się społeczeństwa, znacznie większa ilość mężczyzn niż kobiet – 120 : 100), niedostatek wody (szczególnie w kilku prowincjach Wschodnich Chin) i wiele innych. Demografowie postulują zrewidowanie dotychczasowej polityki „jednego dziecka w rodzinie” na rzecz „dwojga dzieci w rodzinie” – już od roku 2015.

Realizacja zadań wytyczonych przez XVIII Zjazd KPCh wymagać będzie kolosalnej mobilizacji. Prof. Chen Baosheng (prorektor Centralnej Szkoły Partyjnej) ocenia nie bez racji, iż – w tym celu – niezbędne są 4 rodzaje konsensusu społeczno–politycznego wokół: nowego etapu reform i polityki otwarcia na świat, harmonii społecznej (to ideał wręcz konfucjański!), naukowego podejścia do rozwoju oraz uznania specyfiki chińskiej. Celom realizacji zadań w polityce wewnętrznej podporządkowana będzie, co zapowiedziano, także bardziej dynamiczna i zdecydowana polityka zagraniczna KPCh i ChRL oraz współpraca gospodarcza i naukowo–techniczna z zagranicą.

W sumie, jak wynika z powyższej analizy, ale także i innych dostępnych informacji, XVIII Zjazd KPCh wypracował ważną jakościowo formułę „złotego środka”, odpowiednich proporcji i harmonii programowej między elementami ciągłości i innowacyjności w ideologii i w polityce oraz w rozwoju społeczeństwa i państwa chińskiego. To stanowi, nade wszystko, o przełomowym znaczeniu tegoż Zjazdu w historii KPCh oraz w budowaniu lepszej przyszłości Chin i całego świata.

Sylwester Szafarz, dr nauk ekonomicznych, dyplomata, publicysta międzynarodowy